

## TAJNA PETOG STALEŽA

### O produkciji:

**Prvi stalež:** Crkva/Vlada

**Drugi stalež:** Plemstvo/Bogata elita

**Treći stalež:** Građanstvo/Radnici

**Četvrti stalež:** Novinari/Mediji

**Peti stalež:** Oni kojima je cilj da drže ostale pod kontrolom, od nedavno znani kao zviždači, zviždači-čuvari, građani-novinari... i Vikiliks.

Na stranicama posvećenima zaštiti zviždača 2010. je objavljena lavina američkih tajnih dokumenata, čijom je objavom počelo novo doba u području zaštite informacija najvišeg stepena tajnosti i eksplozivnog curenja vesti. U dramatičnom trileru zasnovanom na stvarnim događajima, DreamWorks Pictures donosi priču o razotkrivanju obmana i korupcije na najvišim nivoima vlasti kojima je jedno Internet ime postalo jedna od najkontroverznijih tema 21. veka.

Priča počinje kada osnivač Vikiliksa Džulijan Asanž (Benedikt Kamberbač) s kolegom Danijelom Domšajt-Bergom (Danijel Bril) odluči da postane zviždač-čuvar privilegovanih i moćnih. Stvaraju *online* platformu koja omogućuje zviždačima da anonimno otkrivaju tajne podatke i ukažu na mračne tajne vlasti i korporativni kriminal. Uskoro javnost saznaje više nego što bi najveće svetske medijske organizacije ikada objavile, ali kad Asanž i Berg dobiju pristup većoj količini tajnih dokumenata nego iko do tada u američkoj istoriji, naći će se pred teškim pitanjima: prvo je koja je cena čuvanja tajni u slobodnom društvu, a drugo je koja je cena njihovog otkrivanja?

### DEBATA VREMENA U KOJEM ŽIVIMO

*„Mogu da prođu decenije pre nego što shvatimo značenje Vikiliksa i kako su revolucionarizovali širenje informacija. Budući da je sve još u toku, ovaj film ne teži da bude zaključak. Umesto toga, krenuli smo da snimimo dramu koja istražuje izazove transparentnosti i koja, nadamo se, oživljava i obogaćuje debatu koju je započeo Vikiliks.”*

- Bil Kondon, reditelj

Svaka generacija ima buntovnika koji promeni pravila igre moći i postane ikona. Za neke on je vizija nade, a za druge opasni državni neprijatelj. Početkom 21. veka ta osoba je postao Džulijan Asanž i njegov Vikiliks. Neprofitna organizacija pokrenuta je 2006. kako bi omogućila objavu tajnih i potencijalno uznemirujućih informacija anonimnim izvorima uz sigurnost zaštite identiteta zahvaljujući doseg modernije kriptografije. Tako je Vikiliks razbio kalup informativnog novinarstva, potpuno razoružao postojeće medije i razbesneo vlastodršce. Zatim je i sam Asanž postao priča 2010. kad je Vikiliks pokrenuo objavu najvećeg broja tajnih dokumenata koju je javnost ikada videla, a on se pojavio kao junak, zločinac, novinar ili možda samo čovek pod zaštitom koji se našao pred zaslepljujućim svetlom globalnih reflektora. Upravo u ovom trenutku Asanž i Vikiliks su u središtu polemike o tome gde društvo povlači crtu između transparentnosti i sigurnosti i ko odlučuje o tome. Vratu

polemike stalno potpiruju nove objave informacija koje mogu da menjaju svet, ali i budu opasne, kao što je nedavni slučaj s Edvardom Snoudenom. Da li je Vikiliks 2010. povukao hrabar i pobeđnički potez za demokratiju i pravdu otvorivši oči ljudima i pokazavši im mračne tajne vlada i korporacija? Ili je otvorio digitalnu branu nepromišljenim odavanjem tajni koje mogu dovesti ljude i države u nepredvidljivu opasnost? Ta pitanja stoje u središtu prvog filma o fenomenu Vikiliksa. Reditelj Bil Kondon se ne pretvara da ima konačne odgovore, već umesto toga priča priču od početka, od nastanka Vikiliksa do njihovog prerastanja u globalni fenomen i to u formi napetog političkog trilera, priče o prijateljstvu i izdaji u svetu elektronskih komunikacija koje istovremeno mogu da znače slobodu i pretnju. Kako postoje brojne verzije o fenomenu Vikiliksa, reditelj insistira na tome da je film samo jedan pogled na događaje na koje svi gledaju drugačije, pa i oni koji su njihovi glavni protagonisti.

„Ovo je tema oko koje se ni dvoje ljudi ne može usaglasiti. Zato smo, uzevši to u obzir, hteli da napravimo dramatičan film koji će dodatno podstaknuti raspravu. Nismo ciljali da snimimo anti-Vikiliks film, niti pro-Vikiliks film, već da se dotaknemo nekih neverovatnih stvari koje su postigli. Odlučili smo da prikazemo više gledišta, postavimo mnoga pitanja i ostavimo gledaocima da izvuku zaključke.“ U filmu vidimo događaje iz Bergove perspektive, zatim iz one američkih diplomata, novinara, pa i samog Asanža, koji slavi čistu slobodu informacija, upozorava da bi mogao da postane meta kampanja blaćenja od strane vlasti, i ističe da nije bilo dokaza da je ijedna osoba na bilo koji način povređena zbog dokumenata koje je objavio Vikiliks.

„Ovo nije dokumentarni film i nije napravljen kao takav“, kaže Kondon. „Već postoji niz dobrih dokumentaraca o Vikilixu i bez sumnje će ih biti još. Hteli smo nešto drugačije – da istražimo veće teme koje je Vikiliks pokrenuo, a da istovremeno povedemo gledaoce na emocionalno putovanje s fascinantnom osobom našeg vremena. Tajna petog staleža je samo deo priče o Vikilixu i samo jedno tumačenje. Sigurno će ubuduće biti i drugih poglavlja u ovoj priči i to je delom zašto je ona tako uzbudljiva.“

### **PREPRIČAVANJE DOGAĐAJA KOJI SU JOŠ U TOKU**

***„Dvoje ljudi i tajna, početak je to svih zavera... ali kad bismo našli jednog moralnog čoveka, jednog zviždača, nekoga spremnog da razotkrije tajne, taj bi čovek mogao da razvlasti čak i najmoćniji i najrepresivniji režim.“***

Kako ispričati priču koja se menja i raspliće dok je pričate? Kako stvoriti čvrstu fabulu iz tajni, varljivih karaktera, tehnoloških smicalica i vitalnih ali promenljivih koncepata kao što su informacija, nacionalna bezbednost i sloboda govora? Sve je to mučilo filmsku ekipu. Projekat je počeo ubrzo nakon što je kompanija „DreamWorks“ otkupila prava na Danijel Domšajt-Bergovu knjigu „Inside Wikileaks: My Time With Julian Assange at the World's Most Dangerous Website“. Asanž i drugi su osporavali potpunu tačnost sadržaja, ali knjiga ostaje osnovna beleška događaja jednog od glavnih učesnika i nudi Bergov pogled na Asanža, njegove ideale i način na koji se nosio s ogromnom odgovornošću koja mu je zapala kad je došao u posed stotina hiljada izuzetno osetljivih američkih tajnih vojnih i diplomatskih dokumenata.

Producenti Majkl Šugar i Stiv Golin iz kompanije „Anonymous Content“ odmah su dostavili knjigu scenaristi Džosu Singeru, najpoznatijem po radu na serijama *The West Wing* i

*Fringe*, osećajući da baš on poseduje jedinstvenu kombinaciju veština da dobro prenese savremenost priče i prikaže složenu mrežu suprotstavljenih gledišta. Odmah su znali i kojeg reditelja žele: Bila Kondona, čiji je šaroliki repertoar, od *Gods and Monsters* preko mjuzikla *Chicago* i *Dreamgirls* do izuzetno popularnog serijala *Twilight*, pokazao univerzalnu filmsku inteligenciju, koja je bila ono što su želeli. Kondon je odmah imao viziju. „Oduvek sam sve to posmatrao kroz prizmu „reporterskog“ trilera, koji je jedan od mojih omiljenih žanrova. Reč je o lovu na istinu, vesti, i ostajanju korak ispred onih koji ne žele da otkriješ njihove priče, a tu se krije napetost trilera. Osećao sam i da, iako su ljudi videli dosta o Vikiliksu, još nisu osmotrili tu priču sa ličnog aspekta – a to vas vodi u centar događaja.“

Singer se bavio istraživanjem Asanža, njegovim naizgled usamljenim detinjstvom kad mu se majka pridružila australijskom kultu znanom kao „The Family“, tinejdžerskim hakerskim avanturama pod pseudonimom Mendaks koje su ga skoro odvele u zatvor (spasao ga je sudija koji je zaključio da je Asanž kod hakovanja Pentagona i ostalih osetljivih sajtova ima samo jedan cilj, a to je intelektualni izazov), pa studijama matematike, fizike i filozofije u Australiji koje nikad nije završio, kao i dolaskom do odluke da će svoje napredne kriptografske veštine iskoristiti za borbu za socijalnu pravdu. Susreo se s brojnim zanimljivim sagovornicima, vodećim analitičarima Vikiliksa, odleteo je u Berlin da bi razgovarao s Danijelom Domšajt-Bergom, u London da čuje zanimljive priče novinara iz lista „*Gardijan*“, razgovarao je s islandskom parlamentarkom Birgitom Jonsdotir, pravnim stručnjacima Lorensom Lesigom i Džonatanom Zitrenom, bivšim članom Stejt departmenta P.DŽ. Kroulijem (koji je dao ostavku kad se pojavilo pitanje tretmana Bredlija Maninga), dekanom Columbia School of Journalism Nikolasom Lemanom, direktorom MIT Centra za građanske medije Itanom Zukermanom, aktivistima, članovima hakerske zajednice i drugima. Sve to je postalo deo filma. „Počeo sam da gledam na priču kao na jedno od najfascinantnijih pitanja našeg vremena: koje informacije bi trebalo da budu javne, a koje ne? I istu sam video kao priču o čoveku koji postane deo pokreta koji menja svet, ali istovremeno uviđa da taj novi promenjeni svet nosi svoje opasnosti,“ kaže Singer.

Čak je i to istraživanje bilo rizično. U jednom trenutku, Singerov kompjuter je hakovan, pa ga je ispitivao FBI, navodno jer mu se ime pojavilo u vezi s istraživanjem kineskih hakera. „Bilo je malo strašno“, priznaje, „ali mi je i pomoglo u pisanju o paranoji. Počeo sam da mislim da biti paranoičan možda i nije tako ludo kad se sve uzme u obzir.“ Jedno od pitanja kojima se Danijel Berg bavi u filmu jeste pitanje koje i dalje muči ceo svet: Ko je zapravo Džulijan Asanž? Nema jednostavnog odgovora. On je sigurno čovek svog vremena. Neki kažu da je najveći *cypherpunk*. To je izraz iz osamdesetih kojim se opisuju aktivisti koji koriste modernu kriptografiju da bi izazvali društvene promene, razotkrili nepravedne sisteme – i okončali status kvo „privatnost za slabe, transparentnost za moćne“. Asanž je zastupao upravo to: „Svaki put kad vidimo nepravdu i ne delujemo, učimo se da budemo pasivni u prisustvu nepravde i vremenom gubimo svaku sposobnost da branimo sebe i one koje volimo.“ Kad je Asanž stvorio Vikiliks 2006, borci za ljudska prava, disidenti i zviždači su prvi put dobili mesto na kojem mogu da razotkrivaju zločine bez straha od progona. Organizacija je brzo postala ne samo nosilac najatraktivnijih vesti, već i remetilac ravnoteže u svetu, jer su poremetili rutinu bankara, političara i direktora. Čuvari tajni su se uznemirili kad je organizacija objavila nalog za ubistvo u Somaliji, dokumenta švajcarske banke o pranju novca, dokaze o korupciji u Keniji, dokumenta o pravilima postupanja za zaliv Gvantanamo, dokaze o nuklearnoj nesreći u Iranu, dokument koji sadrži detalje o odlaganju otrovnog hemijskog otpada na Obali Slonovače, dokaze o nesavesnom postupanju banke na Islandu i dr.

Asanž je ubrzo prozvan Džejsom Bondom novinarstva, a kad su uložili već ionako bili visoki, Wikileaks 2010. ulazi u zonu istinske opasnosti kad im je anonimni kontakt ponudio pristup mega-curenju. Radilo se o ogromnom broju najosetljivijih američkih vojnih i diplomatskih dokumenata (uključujući 91.000 dokumenata o ratu u Avganistanu i 400.000 dokumenata o ratu u Iraku, kao i 251.287 tajnih telegrama diplomatskih misija iz celog sveta), najvećem ikad dostupnom civilima. Wikileaks su se našli nasuprot pune moći Američke vlade, a sve se odvijalo neverovatnom brzinom. Ubrzo je u Iraku uhapšen vojni operativac Bredli Mening zbog otkrivanja dokumenata. (Wikileaks je ostao sigurna platforma za otkrivanje dokumenata, ali je Mening priznao šta je učinio kolegi Adrijanu Lamou, što je dovelo upravo do onoga što se htelo izbeći stvaranjem Wikileкса). Amerika je optužila Wikileaks da je neprijatelj koji ugrožava bezbednost, iako na pitanje da li su Wikileaks prekršili bilo koji američki zakon nije bilo jasnog odgovora.

Da li je Wikileaks nova vrsta medija i time zaštićen ustavnim pravom slobode govora ili je to neka nova vrsta špijunaže? Uspeh Wikileкса ujedno je pokazao i neuspeh postojećeg sistema izveštavanja, Četvrtog staleža, koji nije sposoban da postavlja teška ali nužna pitanja o moći koja čuva demokratiju i štiti od tiranije, novinara koji su prema nekima postali previše bliski elitama, previše vezani novčanim interesima i previše spori za reakciju u elektronskom svetu, pa su stalno korak iza Wikileкса. Zato su neki nazvali Wikileaks Petim staležom. „Peti stalež je zapravo nastanak novog građanskog novinarstva internetskog doba. Međutim, u središtu toga je i ključno pitanje koje se postavlja u ovom filmu: Ako građani mogu da prenose vesti, ko će se pobrinuti da su te vesti istinite? To je tradicionalna uloga Četvrtog staleža, a ustanoviti da li je nešto istinito zahteva neko vreme i novac koji brojne medijske organizacije više nemaju,“ objašnjava reditelj. Singer: „Tokom godina izgubili smo brojne medije i hiljade novinara i ta velika kontrola koju je Četvrti stalež trebalo da vrši nad vlašću oslabljena je. Tada su građani-novinari uskočili da bi preuzeli tu ulogu i bilo je uzbudljivo posmatrati taj proces. Ali kako je Wikileaks tako brzo rastao, postavilo se dalje pitanje: Ko čini Peti stalež i kako znamo da li možemo da im verujemo?“ Što se tiče glasa da Danijel Domšajt-Berg nikad nije blisko sarađivao s Asanžom, Singer kaže da su neosnovane i da je jasno da je itekako učestvovao u svemu. Zajedno su izlagali 2008. i 2009. na Chaos Communication Congress-u, a da su bili tim potvrdila je i Birgita Jonsdotir.

### **ODMETNIK: DŽULIJAN ASANŽ**

*„Čovek je najmanje iskren kada nastupa u svoje ime.  
Dajte mu masku i reći će vam istinu.“ - Oskar Vajld*

U srcu filma TAJNA PETOG STALEŽA je čovek koji je i dalje enigma. Lukavi haker, revolucionar, strastveni idealista, istorijski značajan medijski pionir, arogantni provokator, ekscentrik, paranoik i odmetnik. Sve to je Džulijan Asanž, osnivač i srce Wikileкса. Jednom je rekao: „Ja sam srce i duša ove organizacije, njen osnivač, filosof, glasnogovornik, programer, organizator, finansijer i sve ostalo“. Bil Kondon ga vidi kao osobu tolikog kontrasta, da bi lako mogao da bude lik iz grčkog teatra: „On ima kvalitete klasične tragične dramske figure. Njegova istorija ga je učinila vizionarom koji menja svet, ali možda baš tu leži seme njegove propasti.“ Zato je izbor glumca za Kondona bio od ključne važnosti. To nije smela da bude puka imitacija, već se tražilo nešto originalno - interpretacija osobe koja ne želi da otkrije ništa o sebi. Producenti su našli pravog glumca: Benedikta Kamberbača. „Benedikt je glumac kojeg još upoznajemo i to je vrlo prikladno za ulogu Džulijana,“ kaže Kondon. „Njegova sjajna

inteligencija je vidljiva u seriji „Šerlok Holms“, a ima neki vanzemaljski kvalitet koji obeležava i Asanža.” Kamberbač je odmah bio privučen. „Ovo je priča o prelomnom trenutku u politici, novinarstvu i savremenoj istoriji. Međutim, to je i priča o prijateljstvu koje postaje ugroženo usred svega toga. Osim toga, jedno je imati ideju kao što je Vikiliks, a sasvim je druga stvar sprovesti je u delo veštinom i upornošću koju je Asanž pokazao”, komentariše Kamberbač. „Izuzetno to poštujem. Imao je ideju o uvećanju protoka informacija da bi ostvario pravedne reforme i šta god mislili o njemu, ta ideja će biti deo naše istorije.“ „Nakon kratke euforije, nastupila je panika, i pitao sam se kako ću, pobogu, to da izvedem. Toliko toga je tu bilo – glasovno, fizički i jednostavno, veličina priče. Malo sam krenuo da se preispitujem. Čitanje materijala je bilo uzbudljivo, ali bio sam svestan toga da sam Džulijan prezire ljude koji ih pišu, pa sam se okrenuo drugim izvorima i njegovim intervjuima. A onda je počeo period spajanja s osobom koju sam upoznao u tom procesu.” Kamberbač je shvatio da mu raste empatija prema Džulijanu: „Zatekao bih sebe zavedenim onime što govori i time kako zrači. On je zapanjujući u smislu kako kontroliše intervju i odbija da podilazi željama novinara. Ima strastveni integritet i čvrsto ostaje pri svome.“ Svi na setu su ostali zadivljeni glumčevom predanošću ulozi. „Benedikt je našao Džulijanovo emotivno jezgro – ono s kojom je lako poistovetiti se – i stvorio je nešto što nije imitacija Džulijana već njegov utisak o čoveku“, objašnjava Majkl Šugar.

Posebno je važan Džulijanov odnos s Danijelom koji je iz mladalačkog partnerstva prerastao u ozbiljan rat ideala. „Mislim da se Danijel platonski zaljubio u Džulijana i njegove ideje. Bili su vrlo bliski u vreme nastajanja Vikiliksa i delili su tu izvanrednu avanturu. Ali na kraju je došlo do borbe između načela dve osobe.” Kamberbač je na kraju i uspostavio kontakt sa samim Asanžom putem imejla. „Džulijan ima vrlo čvrst stav o ovim događajima s kojima se skoro niko drugi ne slaže, ali njegovi odgovori Benediktu bili su zanimljivi i vredni“, kaže reditelj.

Kamberbač: „Vikiliks i Asanž su nedovršena drama. Kao pripovedač možete da date samo jednu verziju događaja, ali nadam se da će ona motivisati ljude da nastave dublje da gledaju u ono što ih okružuje. Na kraju ipak ne postoji objektivna istina, samo vaša lična istina.“

### **RAZLAZ: DANIJEL DOMŠAJT-BERG** ***„Hrabrost je zarazna... zar ne?“***

Od objave memoara, Danijel Domšajt-Berg isto je tako postao kontroverzna figura. Knjiga „*Inside Wikileaks*“ je otkrila ranije nepoznate detalje o radu Vikiliksa i Asanžu, mada su neki preispitali njegove motive i nazivaju ga saboterom. On je kasnije osnovao svoju organizaciju „Open Leaks“, s namerom da bude više transparentna i da bliže sarađuje s postojećim medijima, mada još nije u punom pogonu. Za prikaz Danijelovog puta od idealizacije Asanža do preispitivanja njegovih postupaka, producentima je trebao dinamičan glumac da parira Benediktu Kamberbaču. Našli su ga u Danijelu Brilu, kojeg je publika zapazila u filmu Kventina Tarantina *Inglorious Basterds*, a kojeg ćemo gledati u Ron Hauardovom *Rush*. Brila je uloga odmah privukla, posebno zbog tog odnosa: „Oni zajedno prolaze vrlo intenzivan put, jer od anonimnih štrebera postaju slavni preko noći. To je važna priča jer su promenili naše poimanje tajnosti i transparentnosti. Međutim, lavina informacija je možda bila previše za njih, a organizacija je bila fragilna. Naravno, iznenadni uspeh i pažnja preko noći mogu da promene način na koji se ljudi ponašaju.“ Bril je imao i priliku da upozna

čoveka kojeg glumi, što mu je dalo dodatni podstrek. „Danijel ima neverovatnu energiju, a kad smo razgovarali o Vikiliksu video sam da i dalje ima iskre u očima i postao je hiperaktivan. Još uvek je pravi aktivista. Kad sam ga posetio u njegovom domu van Berlina kod njega su bili francuski antifašisti koji tamo žive i rade jer nemaju gde drugde. On zaista želi da promeni svet na bolje. Bio je vrlo otvoren i podelio je svoju tugu zbog toga kako se završio jedan od najintenzivnijih odnosa u njegovom životu. Video sam koliko mu to znači i nadam se da sam to preneo u filmu.“

### **GLOBALNI ODGOVOR: GLUMAČKA POSTAVA**

***„Dvanaest miliona ljudi je videlo taj snimak. I dalje tvrdite da je to mali sajt?“***

Osim dvojice glavnih protagonista u filmu možemo da upoznamo tri izmišljena lika, zamenika Američkog savetnika za nacionalnu bezbednost Sema Kolsona, kojeg glumi Entoni Maki (*The Hurt Locker*), Američkog državnog podsekretara Saru Šo, koju glumi Lora Lini i Džejsma Bosvela, Zamenika državnog sekretara za politička pitanja kojeg glumi Stenli Tuči.

Važni likovi su i novinari lista *The Guardian* koji su ukrstili put sa Asanžom nakon što su ga uverili da koristi postojeće medije da bi preneo masivnu priču javnosti. Na kraju će trio najuglednijih svetskih novinskih kuća - *The Guardian*, *The New York Times* i *Der Spiegel* – pokušati da verifikuje, istraži i objavi priče zasnovane na Vikiliksovim dokumentima.

Kondon je angažovao trojicu uglednih britanskih glumaca. Dejvida Tjulisa, Pitera Kapaldija i Dena Stivensa. Tu su i švedska glumica Alisija Vikander (*Anna Karenina*, *A Royal Affair*) kao Anke i priznata holandska glumica Karis van Hutten kao Birgita Jonsdotir.

### **SNIMANJE U BEKSTVU**

***„Dolaze za nama.“***

Da bi verno prikazali brzi ritam u kojem se sve odvijalo, ali i intimnost međuljudskih odnosa i pitanja odanosti, producenti su koristili brojne ručne kamere koje omogućuju bliski prikaz akcije i brzo menjanje perspektive. Snimanje se odvijalo od Belgije i Nemačke do Islanda i Kenije.

Kondon, Šlisler i Tildsli su hteli da prikažu i dvojnost svetova: „Hteli smo da uhvatimo jaki kontrast između stakla i čelika centara moći – bilo da su to banke, korporacije ili vlade – i sveta u kojem žive Džulijan i Danijel, revolucionarnog sveta punog živih boja.“ Tildsli je imao itekako zahtevan zadatak rekreiranja svih tih lokacija: „Morali smo da radimo kao nomadi, jer smo se kretali kroz devet zemalja – ali to nam je dalo i veliku energiju i pomoglo u pogađanju prave atmosfere“, komentariše Tildsli.

Snimanje je počelo na Islandu, mestu koje je nemoguće replikovati. Tu je i pamtljiva scena koja se odvija u Plavoj laguni, ogromnom krajoliku vulkanskih stena i živih gejzira, gde su Kamberbač i Bril snimili ključni razgovor uz divlji vetar i skoro horizontalnu kišu. U Berlinu se snimanje odvijalo na nekoliko slavnih lokacija. Snimali su u Berlinskoj katedrali, poznatom Berliner Dom-u, a producente je za vreme boravka zatekla ogromna mećava koju je Benedikt Kamberbač sjajno uneo u svoje izvođenje. Zatim, u poznatom umetničkom skvotu „Tacheles“, koji je danas zatvoren, ali odiše posebnom energijom koju je filmska ekipa nakratko ponovo probudila, a čak su izgradili i noćni klub koji je nekada bio tamo. Kontaktirali su bivše vlasnike i uspeali da nabave originalan nameštaj i umetnine, čak i zmaja koji je krasio

prostor iznad šanka. Dizajner produkcije je oduševljen: „Mesto je izgledalo baš kao u vreme najveće popularnosti.“

Danijela Domšajt-Berga je posebno oduševilo kako su postigli da Berlinski kongresni centar izgleda tačno kako je izgledao kad se odvijala konvencija Chaos Computer Club (najveće okupljanje evropskih hakera).

## **VIZUELIZACIJA PODATAKA: SET KAO PLATFORMA ZA OBJAVU**

***„Jeste li sigurni?“***

U srcu hrabre ideje o Vikiliksu bila je Asanžova platforma za sigurni *upload* informacija i dokumenata koja je onemogućavala da se uđe u trag izvoru. To je briljantan, spasonosan koncept, ali dovoljno eteričan da je Bilu Kondonu bio potreban način da to pretvori u uzbudljive setove.

Tako je nastao niz setova koji su oživeli kriptografski koncept zvan „Rubberhose“, koji su stvorili Asanž, Sjuelet Drajfus i Ralf Vajman. Izvorno je osmišljen kao alat boraca za ljudska prava koji deluju u represivnim režimima – otuda i ime koje asocira na gumene cevi kojima su tukli zatvorenike da bi otkrili informacije – ali to je bilo i seme Vikiliksa. Vikiliks će uskoro preći na sofisticiraniji oblik enkripcije (navodno delo programera zvanog The Architect) kojim se bilo kome u organizaciji onemogućuje znanje od koga su stigla dokumenta. Čak i ako bi bio ispitivan neko iz Vikiliksa, ne bi imali šta da otkriju ni pod kojim okolnostima, jer ne znaju. Platforma Vikiliks ostala je sigurna. Međutim, Asanž nije uračunao ljudski faktor. Bredli Maning je u *online* sobi za razgovore otkrio šta je uradio bivšem hakeru koji je postao vladin doušnik.

Još jedan od izazova bio je ritam filma, posebno što se neki od najvažnijih događaja u filmu dešavaju potpuno kao razmena teksta. „Veliko pitanje bilo je: Kako da čitanje teksta bude dramatično kao kad dvoje ljudi viču jedno na drugo? Gini je obavio sjajan posao tako da s nestrpljenjem čekate svaku reč“, kaže Kondon.

Završni sjaj je svojom muzikom dao Karter Bervel, koji je sarađivao sa Kondonom na nekoliko filmova, kao i sa sjajnom braćom Koen.

„Ovo razdoblje je u Nemačkoj obeležio poseban tehno zvuk. Karter je uronio u to i dodali smo to muzici umetnika iz drugih delova Evrope i Amerike. Tehno je dominantan zvuk, ali postoje i delovi gde čujemo nešto potpuno drugačije, ali sve je jaka celina“, kaže reditelj.

Nedavna NSA afera u kojoj je glavni akter Edvard Snouden samo potcrtava kako se priča dalje razvija i poprima nove oblike.

„Mislim da su sa Snoudenom ljudi shvatili da ono što se dogodilo s Vikiliksom nije bilo jednokratno“, objašnjava Džoš Singer. „Maning nije jedini. Ponovilo se. I može se dogoditi opet, i opet i opet, jer je prenos informacija u današnjem svetu tako jednostavan i to je nešto o čemu svi moramo da razgovaramo.“

Kondon zaključuje: „Ovo su pitanja koja sada svi postavljamo: Ko će odlučiti o tome koje tajne mi treba da znamo, a koje su previše opasne za otkrivanje? Džulijan Asanž veruje da skoro da nema informacija koje su previše opasne za deljenje i da bi većina njih trebalo da bude dostupna. Ostali tvrde da je neodgovorno otkriti sve što vlade i firme rade, čak i u demokratiji, jer neke stvari moraju da ostanu skrivene. To su složena pitanja, a Vikiliks ih je učinio itekako aktuelnim.“

###

## TOK AFERE „VIKILIKS“

- Dec. 2006.: Pokrenut je Wikileaks.org kao sigurna platforma za zviždače za objavu tajnih dokumenata uz zaštitu identiteta. Džulijan Asanž, bivši australijski haker, kriptolog i aktivista s jakim stavovima o slobodi i transparentnosti naziva sebe glavnim urednikom.
- Avg. 2007.: *The Guardian* objavljuje priču o masovnoj korupciji u Keniji, citirajući Wikileaks kao izvor.
- Nov. 2007.: Objavljen je dokument pod nazivom *Standard Operating Procedures for Camp Delta* s detaljnim internim procedurama zatvora Gvantamo Bej.
- Nov. 2007.: Danijel Berg počinje da volontira za Wikileaks.
- Dec. 2008.: Danijel Berg i Džulijan Asanž se upoznaju na konvenciji Chaos Communications Congress (24C3). Džulijan drži kratko predavanje.
- Jan. 2008.: Wikileaks objavljuje interne dokumente iz kojih je vidno da je švajcarska banka „Julius Baer“ pomagala klijentima da peru novac. Banka tuži Wikileaks, ali kasnije povlači tužbu.
- Nov. 2008.: Wikileaks objavljuje izveštaj Džona Pola Ulua i Oskara Kingare, Kenijske nacionalne komisije za ljudska prava. Izveštaj optužuje Kenijsku policiju za hiljade ubistava bez suđenja.
- Dec. 2008.: Danijel i Džulijan drže govor na konvenciji Chaos Communications Congress (25C3) u prepunoj sali.
- Jan. 2009.: Danijel daje otkaz i počinje da radi za Wikileaks.
- Jan. 2009.: Wikileaks objavljuje telefonske razgovore peruanskih političara i poslovnih ljudi upletenih u naftni skandal „Petroperu“.
- Mart 2009.: Džon Pol Ulu i Oskar Kingara iz Kenijske nacionalne komisije za ljudska prava su ubijeni.
- Apr. 2009.: The Architect (Markus) dolazi u Wikileaks. Odmah počinje da radi na nadogradnji Wikileksovog operativnog sistema i platforme.
- Jun 2009.: Wikileaks objavljuje interne dokumente Kaupthing Banke na Islandu implicirajući upletenost vlasnika banke u njen kolaps.
- Jul 2009.: Wikileaks objavljuje izveštaj koji pokazuje da je Iran prikrrio nuklearni incident u nuklearki „Natanz“ u Iranu.

- Nov. 2009.: Pola miliona dotad neviđenih poruka s pejdžera poslatih tokom napada 11. septembra objavljeno je na sajtu Wikileaks.
- Dec. 2009.: Džulijan i Danijel ponovo drže govor na konvenciji Chaos Communications Congress (26c3).
- Apr. 2010.: Wikileaks objavljuje video *Collateral Murder* – snimak napravljen 2007. iz američkog vojnog helikoptera tokom napada u Iraku koja eksplicitno pokazuje ciljanje i ubijanje civila kao i dva reportera agencije Rojters.
- Maj 2010.: Vojni stručnjak Bredli Maning je uhapšen u Iraku u vezi s objavom snimka *Collateral Murder*.
- Jul 2010.: Zajedno s Wikiliksom, The Guardian, The New York Times i Der Spiegel objavljuju desetine članaka povezanih sa 91.000 poverljivih američkih vojnih dokumenata iz rata u Avganistanu, s detaljima o operacijama i žrtvama. Wikileaks objavljuje 76.000 nedirnutih dokumenata.
- Avg. 2010.: Dve Šveđanke tvrde da je Džulijan Asanž insistirao na polnom odnosu bez zaštite s njima. Izdat je nalog za hapšenje zbog seksualnog napada, ali je zatim povučen.
- Avg. 2010.: Džulijan Asanž suspenduje Danijela Berga.
- Sept. 2010.: Danijel Berg i The Architect napuštaju Wikileaks. Uklanjanju sve nadgradnje platforme, onemogućujući *upload* novog materijala.
- Okt. 2010.: U saradnji s Wikiliksom, The Guardian, The New York Times i Der Spiegel objavljuju iračke ratne dnevnike (Iraq War Logs) na osnovu 400.000 tajnih američkih dokumenata o ratu u Iraku, što je najveće curenje vojnih informacija u američkoj istoriji.
- Nov. 2010.: Švedska izdaje nalog za hapšenje Asanža.
- Nov. 2010.: U saradnji s Wikiliksom, The Guardian, The New York Times, Der Spiegel, El Pais i Le Monde objavljuju niz članaka zasnovanih na 251.287 tajnih diplomatskih telegrama. Stejt Department to osuđuje, ali aktivisti širom sveta pozdravljaju.
- Dec. 2010.: Asanž se predaje Londonskoj policiji i nakon nekoliko dana odlazi u kućni pritvor.
- Febr. 2011.: Britanski sud odbija Asanžovu tvrdnju da će ga izručiti SAD-u ili neće dobiti pošteno suđenje u Švedskoj i nalaže izručenje. Asanž ulaže žalbu.

- Avg. 2011.: Vikiliks otkriva da je procurela kopija njihove datoteke s neredaktovanim diplomatskim telegramima. Vikiliks tada objavljuje svih 251.287 u izvornom obliku, bez redakture.
- Okt. 2011.: Vikiliks najavljuje privremeno zatvaranje zbog finansijske blokade od strane kreditnih kompanija.
- Maj 2012.: Asanž gubi žalbeni postupak pred Vrhovnim sudom Ujedinjenog Kraljevstva i nalaže se njegovo izručenje Švedskoj. Ekvadorska ambasada u Londonu daje Asanžu utočište, gde sada boravi duže od godinu dana.
- Okt. 2013.: Edvard Snouden (29), radnik Američke agencije za nacionalnu bezbednost otkriva detalje tajnih vladinih nadzornih programa. Vikiliks naknadno pruža pravnu pomoć Snoudenu.
- Jul 2013.: Bredli Maning je osuđen za brojne povrede Zakona o špijunaži zbog otkrivanja dokumenata Vikiliks i osuđen je na 35 godina zatvora.

## **O GLUMCIMA**

**BENEDIKT KAMBERBAČ (Džulijan Asanž)** je najpoznatiji po glavnoj ulozi u televizijskoj seriji *Sherlock Holmes*, odličnoj adaptaciji romana Konana Dojla. Postao je međunarodno poznat zahvaljujući upravo toj ulozi i osvojio nekoliko nagrada, uključujući dve nominacije za nagradu BAFTA i Critic's Choice Award za najboljeg glumca, a nedavno smo mogli da ga gledamo u filmovima *Warhorse* i *Tinker Tailor Soldier Spy*. Kamberbač je ujedno i poznati pozorišni i televizijski glumac, a prve televizijske uloge ostvario je u naslovima *Tipping The Velvet*, *Silent Witness*, *Nathan Barley*, *Spooks*, *Dunkirk*, *To The Ends Of The Earth* i *The Last Enemy*. Ipak, proslavila ga je uloga u BBC-evoj drami *Hawking* za koju je bio prvi put nominovan za nagradu BAFTA, dok mu je drugu nominaciju donela uloga Bernarda u BBC-evoj adaptaciji *Small Island*. Takođe smo mogli da ga vidimo u filmovima *Starter For Ten*, *Amazing Grace*, *Third Star*, *Wreckers*, *Stuart: A Life Backward*, *The Other Boleyn Girl* i *Atonement*. Nastupao je s pozorišnom trupom The New Shakespeare Co i u predstavama *Lady from the Sea*, *Period of Adjustment*, *Hedda Gabler*, *Rhinoceros*, *The Arsonists* i *The City*, a 2010. je nastupao i u nagrađivanoj predstavi *After The Dance*. Nedavno smo mogli da ga vidimo u BBC/HBO drami *Parade's End*, a pozajmio je svoj glas i zmaju Smaugu u filmu *The Hobbit* Pitera Džeksona. Trenutno snima *August: Osage County*, a uskoro će snimati treću sezonu serije *Sherlock*.

**DANIJEL BRIL (Danijel Domšajt-Berg)** iza sebe ima niz hvaljenih filmova i televizijskih projekata, kao i brojna priznanja koja su mu doneli izuzetan talenat i svestranost. Uz nekoliko uzbudljivih projekata koji ga očekuju u narednih 12 meseci, uključujući dve jake uloge, učvršćuje se kao glumac vredan pažnje. U novembru ćemo ga gledati u trileru *A Most Wanted Man*, Antona Korbejna s Rejčel Mekadams, Robin Rajt i Filipom Simorom Hofmanom. Ima i glavnu ulogu mladog novinara Sebastijana Zolnera u filmu *Ich und Kaminski* Volfganga Bekera. Internacionalnoj publici je najpoznatiji po ulozi nemačkog ratnog heroja Fredrika Zolera u filmu Kventina Tarantina *Inglourious Basterds*, s Bredom Pitom i Kristofom Volcom. Film je bio nominovan za osam nagrada Oskar 2010. godine. Bril u Evropi važi za etabliranog i nagrađivanog glumca. Godine 2003. odigrao je ulogu Aleksandera Kernerera u nemačkoj tragikomediji *Goodbye Lenin!* koja se odvija 1989. u Istočnoj Nemačkoj. Bril je srceparajuće odigrao ulogu mladog čoveka koji protestuje protiv režima dok očajnički pokušava da zaštiti svoju krhku majku od istine. Za tu ulogu 2003. osvaja European Film Award i German Film Award za glumca godine. Njegove ostale uloge uključuju *The White Sound*, *Ladies in Lavender*, u kojem je prvi put glumio na engleskom jeziku uz Džudi Denč i Megi Smit, *All Together* s Džejn Fondom i Džeraldin Čaplin, *Love in Thoughts*, za koji je nagrađen European Film Awards nagradom publike za najboljeg glumca, *The Edukaters*, gde je bio nominovan za najboljeg glumca na European Film Awards 2004. godine, *Joyeux Noel*, *Salvador Puig Antich*, *The Bourne Ultimatum*, *The Countess* i *In Tranzit* s Džonom Malkovičem. Bril tečno govori nemački, engleski, španski i francuski jezik.

**STENLI TUČI (Džejms Bosvel)** glumio je u više od pedeset filmova uključujući *The Devil Wears Prada*, *The Terminal* i *Road to Perdition*, kao i u nizu televizijskih i pozorišnih ostvarenja. Ima nominacije za Oskara, Zlatni globus, BAFTA, SAG i BFC za ulogu u filmu *The Lovely Bones*. Godinu ranije glumio je u filmu *Julie & Julia*, a nedavno smo ga gledali u filmu *The Hunger Games*. Upravo je završio sa snimanjem nastavka *The Hunger Games: Catching Fire* i avanture *Percy Jackson: Sea of Monsters*, nastavka hita *Percy Jackson & The Olympians: The Lightning Thief*. U 2008. sa Stivom Bušemijem i Renom Arturom osniva Olive Productions, i rade projekte za HBO, SONY i Fox Searchlight, kao i za AMC. U 2009. Tuči je imao brodvejski rediteljski debi s Ken Ludvigovim *Lend Me a Tenor* i osvojio nominaciju za Tonija za najbolje novo prikazivanje. Velike hvale je zaradio i za dramu *Road to Perdition*, a 2001. osvaja nominacije za Emi i Zlatni globus za ulogu Adolfa Ejhmana u drami kuće HBO *Conspiracy*, dramskoj rekonstrukciji nacističke konferencije u Vazneu. Pre toga je osvojio Zlatni globus i Emi za ulogu u filmu *Winchell*, koji je za HBO režirao Pol Mazurski. Osim što je glumac, ujedno je i pisac, producent i reditelj, a na festivalu Sundance 2008. premijerno je prikazan njegov prvenac *Blind Date*. Neki od filmova u kojima je bio reditelj i/ili scenarista i glumac su *Big Night* i *The Imposters*, a filmografija sjajnog glumca uključuje naslove poput *Margin Call*, *Captain America*, *Easy A*, *Burlesque*, *Swing Vote*, *Kit Kittredge: An American Girl*, *Robots*, *The Life and Death of*

*Peter Sellers, Barry Sonnenfeld's Big Trouble, Sidewalks of New York, America's Sweethearts, Shall We Dance, Spin, The Tale of Despereaux, Deconstructing Harry, A Midsummer Night's Dream, The Alarmist, A Life Less Ordinary, The Daytrippers, Kiss of Death, Mrs. Parker and the Vicious Circle, It Could Happen to You, The Pelican Brief, Prelude to a Kiss, Billy Bathgate, In the Soup i Slaves of New York.* Na televiziji smo mogli da ga vidimo u serijama *ER, Monk, Bull, Equal Justice, Wiseguy, The Equalizer, Thirtysomething* i *The Street*, a ostvario je i niz pozorišnih uloga (*Frankie & Johnny in the Claire de Lune, Execution of Hope, The Iceman Cometh, Brighton Beach Memoirs, The Misanthrope*). Objavio je i kuvar *The Tucci Cookbook*, koji je došao na listu bestselera izdanja kuće *The York Times*.

### **O FILMSKOJ EKIPI**

**BIL KONDON (reditelj)** slavni je reditelj i Oskarom nagrađeni scenarista. Adaptacija brodvejskog hita *Dreamgirls* donela mu je dva Oskara i tri Zlatna globusa, uključujući onaj za najbolji mjuzikl ili komediju. Kondon je napisao i režirao film *Kinsey*, koji mu je doneo nagradu za najboljeg reditelja od Britanskog društva filmskih reditelja, a isti film je Lijamu Nisonu u ulozi kontroverznog Kinsija doneo Los Angeles Film Critics Best Actor Award, dok je Lora Lini nominovana za Oskara. Napisao je i režirao sjajni *Gods and Monsters* i napisao je scenario za filmsku verziju mjuzikla *Chicago*, koji mu je doneo drugu nominaciju za Oskara. Film u kojem glume Rene Zelveger, Ketrin Zita-Džouns i Ričard Gir, osvojio je šest nagrada Oskar, uključujući onu za najbolji film 2002. Kondon je režirao i dvodelni poslednji nastavak sage *Twilight, Breaking Dawn*. Rediteljski prvenac mu je bio film *Sister, Sister* s Dženifer Džejson Li, Džudit Ajvi i Erikom Stolcom, a danas je član Odbora guvernera Američke akademije filmskih umetnosti i nauke.

**DŽOŠ SINGER (scenarista)** filmski je i televizijski pisac. Nedavno je završio s pisanjem scenarija za Participant Films o ulozi Boston Globe Spotlight Team-a u otkrivanju skandala u Katoličkoj crkvi, uz Toma Makartija u ulozi koscenariste i reditelja. Trenutno radi na scenariju za Fox, a uz rad na filmu Singer je napisao i producirao epizode serijala *The West Wing, Law and Order: Special Victims Unit, Lie to Me* i *Fringe*. Singer je 2006. nominovan za nagradu WGA za rad na završnoj epizodi serije *The West Wing* na temu izraelsko-palestinskog sukoba. Njegova prva teledrama *Law & Order: SVU* je 2008. dobila priznanje na inauguraciji Television Academy Honors na temu uloge američkih zdravstvenih radnika u od države sponzorisanjoj torturi. Singer je s najvišim ocenama diplomirao matematiku i ekonomiju na univerzitetu *Jejl* a kasnije je zaradio JD/MBA na Harvardu.